

Bjärka-Säby, områdesbeskrivningar

Följande fyra områden har valts ut för skolorna inom ramen för RIO-projektet vid Bjärka-Säby:

1. Jätteekarna vid hjorthägnen
2. Fornhemmet
3. Parkskogen
4. Bjärka-Säbyängen (ej klart i nuläget)

Tillsammans innehåller områdena en stor bredd av de natur- och kulturvärden som Bjärka-Säbytrakten har att bjuda på. Här hittar man de värdefulla gammelekarna med sin mulm och håligheter, här finns bokskog och annan ädellövskog, här rinner Stångån, här ligger en av kommunens fåtaliga slätterängar, här finns Fornhemmet med bondemiljöer från förr och här finns Nya slottet som erbjuder guidningar genom slottssalarna och har servering sommartid. De utvalda områdena ligger bra till: De har nära till bussförbindelser, parkeringsmöjligheter för motorfordon finns och Östgötaleden passerar alldeles intill. I närheten finns sjön Stora Rängen, vackra ekhagmarker med mycket höga naturvärden samt barnnaturskogen Säby Västerskog som är naturreservat, för att nämna något. Bjärka-Säby ligger mitt i Eklandskapet och är en av dess främsta pärlor!

Den som läser denna text i utskriven form kan varmt rekommenderas att gå in på projektets hemsida, där all information finns utlagd om de åtta RIO-områdena. Adressen är www.edu.linkoping.se/naturokultur. Jämför med kartan för orientering och ta del av aktivitetstipsen inför egna elevaktiviteter. Nedan följer beskrivningar av de fyra utvalda områdena inom RIO-området Bjärka-Säby.

1. Jätteekarna vid hjorthägnen

Fältbesökt oktober 2003. Texten skriven oktober 2004.

När man kommer på landsvägen från Linköping och är nästan framme vid Bjärka-Säby ser man en mycket hög trädgårdsgård på vänster sida bakom vilken finns ett mycket gammalt hjorthägn. Hägnen är en säregen hagmark med ihåliga jätteekar (ekar med en brösthöjdsdiameter om minst 1 meter), gamla hagmarksgranar och åldriga alar samt en grupp dovhjortar. Man har god överblick över detta hjorthägn från en liten utsiktsplattform på landsvägssidan, men hjortarna ser man normalt bäst från Fornhemmet som ligger innanför hägnen. Fornhemmet når man på en liten väg som följer hägnets sydsida (plats att parkera max. fem bilar vid infarten, avstängt därefter). När man går den vägen slås man av de åldriga jätteekarna som kantar vägen. Flertalet är månghundraåriga och mycket grova. De rymmer håligheter där ovanliga skalbaggar, fladdermöss och andra djur lever. Det är främst på grund av dessa ekjättar som vi beskriver detta område. Själva hägnen är stängt för besökare.

Ihåliga ekar med mulm

På sydsidan (åsidan) av vägen mot Fornhemmet står en ek med helt öppen nedre del av stammen. Håligheten sträcker sig högt upp i trädet. I botten ligger ett kompostliknande material som bildats av murken ved, gnagmjöl, bomaterial mm. Detta kallas för *mulm*, och är livsmiljö för flera av eklandskapetets sällsyntaste insekter. I denna ek, och i flera andra ekar häromkring, lever den hotade och mycket skyddsvärda arten läderbagge, som är helt beroende

Bjärka-Säby, områdesbeskrivningar

av just mulm för sin långvariga utveckling till fullbildad insekt. Mulmen bör vara lucker för att erbjuda goda livsbetingelser för de småkryp som bara lever i denna miljö. Lägg alltid tillbaka mulm ni tagit upp och studerat, för den nybildas mycket långsamt.

Mulmholkar

Utanpå flera träd hänger under några år stora holkar med små öppningar på sidorna. De ingår i ett försök där man studerar om mulmlevande djur kan tänka sig att bo i mulmförsedda holkar. Samma typ av holkar hänger även i yngre ekar på en ekbacke öster om Fornhemmet där mulmförande träd ännu saknas. Frågan är om de mulmlevande djuren kan hitta dit. Många av dem rör sig troligen bara korta sträckor utanför sina boträd. Slår försöket väl ut kan dessa holkar kanske vara ett alternativ när man vill introducera mulmorganismer till ett område där sådana saknas eller till ett område vars träd ännu inte har hunnit producera så mycket mulm. Alternativt kan man säkerställa överlevnaden hos mulmorganismer där förekomsten står och faller med något enstaka ihåligt träd.

Tickor, baggar och spettar

På flera jätteekar längs Fornhemsvägen växer tickan oxtungsvamp. Det är en av de vedsvampar som hjälper till att röta ekveden, så att håligheter och mulm kan bildas. En annan ticka som växer på ekarna här är ekticka. Den är flerårig, och kan alltså ses året runt. Flera vedsvampars mycel (nät av tunna trådar) klarar att livnära sig på lignin (vedämne), som är närmast otillgängligt för andra organismer. Nedbruten lignin och cellulosa blir tillgänglig näring i svampmycelen, vilka i sin tur utgör föda för många vedlevande skalbaggs larver. Skalbaggs larver och andra småkryp hackas sedan fram av hackspettar. Kring Bjärka-Säby finns goda hackspettmiljöer. T.ex. kan man ofta få se den mindre hackspetten, som nu blir allt ovanligare i vardagslandskapet. Det var för övrigt kring godsens Bjärka-Säby och Sturefors som landets sista häckande mellanspettar fanns kvar till början av 1980-talet.

Eklavar

På gamla ekar växer många spännande lavar. Mest karakteristiskt för gammelekarna är olika arter av skorplavar, dvs. lavar som sitter tätt fästade vid underlaget. Av mindre allmänna arter kan nämnas gulpuddrad spiklav och gul dropplav. De gula strimmorna som klär barkspringorna kommer av den gula mjöllaven, som ligger som ett gult mjöl över barkytan. Gröna ytor av barken bär ofta på små, svarta utskott. När man ser det har man hittat den gröna spiklaven, den kanske vanligaste arten av våra knappåslavar. På främst lite yngre ekar växer en mycket vanlig skorplav som är ljusgrå och försedd med vita fläckar. Den heter bitterlav och smakar verkligen intensivt bittert.

Träd och buskar

Det finns ca 15 jätteekar i området kring vägen mot Fornhemmet. Det är dock yngre ekar som dominerar. Asp, ask, björk och klibbal är vanligt förekommande och sälg är ganska vanlig medan lönn, sötkörbsbär och gran förekommer mer sparsamt. Något enstaka ungträd av bok kan hittas. En mycket grov ask står ut mot landsvägen. Träden växer särskilt tätt ned mot ån. Buskskiktet utgörs av buskar som hassel, måbär, olvon, hallon, skogstry, hartsros och nyponros samt av småträd utav ask, skogslönn, asp och ek. Det kan tyckas växa förvånansvärt få småträd av ek i området, men så är ju inte eken något framgångsrikt skogsträd utan klarar sig bäst i hävdade marker (betes- och slättermarker), där de lättare överlever hävdingreppet än vad flertalet andra trädslag gör.

Död ved

Några av ekjättarna är i mycket dåligt skick, med endast fragment av levande grenar kvar. Hur länge de kan överleva och hur länge de sedan kan stå kvar återstår att se. Även flertalet av de ekar som är ser friska ut i växten är rötangripna och mer eller mindre ihåliga. På åsidan av Fornhemsvägen finns en grov eklåga (nedrasat liggande träd av ek) som ligger tungt mot marken. Den har inte legat längre än att man fortfarande kan avläsa årsringarna vid brottstället. Dess bark har lossnat och barklavarna har bytts ut mot bägarlavar, kvastmossa m.m, som brukligt är där nedbrytningen varit igång ett tag. Vedsvampen korkmussling är en av de organismer som äter upp veden. En kvarsittande smidd järnspik kan utgöra ett jämförelseobjekt på hur de nedbrytande krafterna verkar. Spiken såg vid fältbesöket 2003 ut ha klarat sig bättre från rost än vad trädstammen stått emot röta. En vårtbjörk i närheten står med ett flertal björktickor, vilket antyder att även dess dagar är räknade. Strax norr om infarten, på en liten höjd, finns en 10 dm grov stubbe av en ek. Stubben ser mycket gammal ut, med helt rötad mitt som det nu växer en 15 cm grov björk i. Detta pekar på att det kan vara cirka 50 år sedan eken fälldes.

Fältskikt

I fältskiktet är kirskål och lundgröe dominerande arter. Andra skuggföredragande växter som nejlikrot, hässlebrodd, lungört, träjon, örnbråken (kan även växa solöppet), penningblad och liljekonvalj kan också hittas, men de flesta växter man ser föredrar egentligen öppen mark även om de klarar viss beskuggning. Detta gäller gräsen ängsgröe, tuvtåtel och kruståtel samt en lång rad örter som listas nedan:

tomtskräppa, brännässla, revsmörblomma, humleblomster, älgört, smultron, skogs- och rödklöver, häckvicker, hundloka, mjölkört, fyrkantig johannesört, maj- och teveronika, groblad, flockfibbla, kardborre (obestämd), maskros, röllika och gullris. Strax innan ingången till Fornhemmet har några exemplar av den ståtliga ormbunken strutbråken planterats. Här växer lundväxter som blåsippa och lungört samt strandlysing och ängssvingel. Även kardvädd har planterats här.

Samlingsplatser

Det känns naturligt att samlas framför informationstavlan vid parkeringsplatsen. Här kan man bl.a. läsa om eklandskapet och om Östgötaleden. Längs vägen ner mot Fornhemmet samlas man gärna invid de olika ekjättarna som kantar vägen. Nästan framme vid grinden till Fornhemmet finns en större öppen plats lämplig för den stora gruppen.

Byggnadslämningar

På ekonomiska kartan från 1940-talet syns en större och några mindre byggnader nära brofästet, belägna strax nedanför dagens parkeringsyta. Går man dit ner ser man tegelrester, men annars har skogen tagit över helt och hållet. Här låg på 1940-talet en tidig plastfabrik.

Exklusiva naturvärden

Den som vill få en fullständig bild av områdets naturvärden kan gå in på Linköpings kommuns hemsida och leta rätt på naturvårdsplanen, där område 852967, Hjorthagen i Bjärka Säby, beskrivs utförligt avseende sällsynta och skyddsvärdas arter. Observera att hela hjorthägnen och även Fornhemmet ingår i detta område. Vad gäller lavar listas två sårbara arter (gammelekslav och parknål) samt sex missgynnade arter. Av svampar nämns den akut

hotade saffransticken och den missgynnade oxtungsvampen. Hela 35 arter rödlistade insekter har påträffats, varav huvuddelen skalbaggar. 13 av dem räknas som sårbara, vilket är en mycket hög siffra. Generellt kan sägas att området utgör eklandskapets kärna av gammelekar, med den största ansamlingen av mycket grova, gamla ekar på en liten yta. Området är klassat som riksintressant för naturvården och ingår i nätverket Natura 2000.

Hjorthägnat

Själva hägnat anlades redan 1660 av Carl Persson Natt och Dag. Det är ca 200 x 200 meter stort, men var från början på 32 hektar. Härinne finns de verkliga bjässarna när det gäller grova ekar, med flera träd som mäter över 2 meter i brösthöjdsdiameter. De bör ha stått här redan innan hägnat anlades. Ekarna står ganska fritt, och dovhjortarnas bete gör att riktigt låga grenar saknas. Mitt i finns ett kärrartat parti med 15 äldre klibbalar (samt en nedrasad al som fått nytt liv genom uppväxande grenar från stubben). Från utsiktsplatsen intill riksvägen i väster ser man också upp till en örnbräkenklädd, blockrik backe i norr där det står ett flertal grova granar samt ligger en grov granlåga. Ser man åt vänster har man en jätteek på nära håll som har tappat sina nedre grenar. Även rakt fram och till höger står jätteekar. Rakt fram, i bortre delen av hägnat, finns en byggnad som står öppen för hjortarna. Ofta håller sig hjortarna däromkring. Utsiktsplattformen är ganska förfallen men ännu funktionell. Även staketet till hägnat har ett antal år på nacken, med delvis rötad ved och spår av skalbaggsångar. Det är påväxt med bl.a. slån-, blås- och näverlav samt mossan cypressfläta. Invid utsiktsplatsen växer ett litet päronträd, många smålönnar och krusbärsbuskar samt ett par stora och några unga exemplar av ask. Mellan utsiktsplattformen och parkeringen går en stig som kantas av gamla askar, ett äppelträd och en 13 dm grov jätteek. På askarna växer mycket vägg lavar och allémossa.

2. Fornhemmet

Fältbesökt oktober 2003. Texten skriven oktober 2004.

Fornhemmet vid Bjärka-Säby skapades redan på 1920-talet utav godsets dåvarande ägare Oscar Ekman. Hit flyttades en samling av gamla byggnader, vilka hämtades från godsets ägor runtomkring. Fornhemmet representerar en typisk bondgård från mellanbygden i dessa trakter under första halvan av 1800-talet. Fornhemmet består av två delar: Sandgården i norr och torpet Lötén i söder (eg. i NO resp. SV). Wist hembygdsförening, som har ansvar för skötseln av Fornhemmet, har gett ut ett vackert häfte om *Bjärka-Säby fornhem*, som ingående presenterar byggnaderna och berättar om hantverk och sysslor knutna till dem. Häftet ligger också ute på föreningens hemsida som har adressen: www.visit.se/%7Ewist-hembygdsf/wist-hembygdsf/. Gå vidare under rubriken Fornhem. Att området gränsar till hjorthägnat blir man särskilt varse om senhösten när de inhägnade hjortarna brölar ikapp med vilda dovhjortar som strövar fritt i den rika naturen omkring.

Naturen

Här ska inte häftets information om byggnader upprepas utan fokus är istället lagt på naturen inom Fornhemmet. Fornhemmet ligger inom kärnområdet för jätteekar (ekar med en stamdiameter på minst 1 meter i brösthöjd). Kärnområdet inbegriper även hjorthägnat och angränsande ekbestånd ner mot Stångån (se omr. 1). Inom Fornhemmet har marken länge skötts med traditionell slätter, vilket resulterat i en rik flora med många hävdgynnade arter.

Bjärka-Säby, områdesbeskrivningar

Det finns också många intressanta lundväxter här. En del gamla kulturväxter är planterade kring husen. Det finns även en örtagård som sommartid är försedd med informativa skyltar. Träden inom torpet Lötens hägnad utgörs av ek, asp, vårtbjörk, skogslönn, skogslind och päronträd. Inom Sandgården tillkommer bl.a. äppelträd. Utanför gärdesgården, mot åkern, står 3 grova askar. De grova ekarna växer främst i kanterna av området.

Jätteekar

När man ska gå in genom första grinden har man en jätteek bredvid sig på höger sida, strax utanför gärdesgården. Dess djupt ådriga, grova skorpbark vittnar om hög ålder. På barken växer de mindre vanliga lavarna gul dropplav och guldspiklav. Barksprickorna lyser gult av den gula mjöllaven som på typiskt sätt klär dess ytor. Bland övriga lavar på områdets ekar kan nämnas de vanliga arterna blågrå mjöllav, bitterlav och slånlav samt olika brosklavar.

Direkt innanför grinden står på vänster sida ytterligare en ekjätte (13 dm i brösthöjdsdiameter), som har ett stort hål efter en nedrasad gren några meter upp på stammen. En liten bit in står nästa jätteek (även den 13 dm grov), försedd med en skylt om Fornhemmet. Ovanför skylten ser man hackspetthål. Därefter kommer man fram till en mycket grov eklåga, som ligger tvärs över gärdesgården. Lågan är barklös och full av gångar efter generationer av vedätande skalbaggar. I en spricka i veden har små fröplantor av glasbjörk vuxit upp. Längst bort i östra hörnet av torpet Lötens mark står en 17 dm grov ek, som är i så pass bedrövligt skick att den mer är att betrakta som en högstubbe. Hursomhelst finns ännu åtminstone en levande gren och barken sitter kvar.

Invid vedboden nära Fornhemmets norra hörn står en annan ekjätte i kanten mot hjorthägnat. Man har för övrigt god insyn i hägnat, vari finns ett stort antal mycket grova ekar (se under omr. 1). Dessa får man dock nöja sig med att beskåda på avstånd. Område 1 och 2 som helhet hyser en lång rad organismer knutna till gammelekar. En förteckning över dessa sällsynta och hotade lavar, svampar och insekter finns att hämta på Linköpings kommuns hemsida. Gå under avsnittet *Miljö & natur* via *Natur och naturvård* vidare till *Naturvårdsprogrammet*, där du sedan går in på *område 852967, Hjorthagen i Bjärka-Säby*.

Floran

Vid Fornhemmet genomförs årligen ett slåttergille med lieslätter och räfsning samt höhässjning. Slåttern ger en vacker flora av blommande växter, med slåttergynnade arter som smörbollor, prästkrage och grönvit nattviol. Lundväxter som sårlåka och liljekonvalj klarar slåttergreppet bra, liksom många andra arter man inte direkt tänker sig som hävdgynnade. En planch över Östergötlands ängs- och hagmarker finns uppsatt nära ingången i söder. Den visar i vackra bilder hur många av växterna ser ut. Övriga intressanta växter att titta efter är den giftiga busken tibast, som blommar på bar kvist under tidig vår, och den likaledes giftiga trolldruvan, som om hösten lockar förrådiskt med klasar av svarta bär. Både den vanliga björkpyrolan och den alltmer ovanliga ögonpyrolan trivs i Fornhemmets gräsmarker.

Ett intressant parti för växtstudier är ytan **kring den nedfallna eken**. Här växer några exemplar av den klorofyllfria orkidén nästrot. Lundväxterna hässlebrodd, lungört, lundgröe, trolldruva, sårlåka och nejlikrot samsas om utrymmet med en lång rad öppenmarksväxter samt skogsarterna blåbär, harsyra och vårfryle. Av öppenmarksväxter kan nämnas smörbollor,

Bjärka-Säby, områdesbeskrivningar

vanlig smörblomma, fårsvingel, krus- och tuvtåtel, vitmåra, teveronika, smultron, skogsklöver, häckvicker och älgört. På stenblock växer rikligt med mossor. Förutom de allmänna arterna hus-, ragg-, kvast- och enbjörnmossa ser man även vackra kammossor, palm mossor och fällmossor.

Sandgården

I Fornhemmets bortre del ligger Sandgården. Längst bort ligger mangårdsbyggnaden (Sandstugan). Den högra (sydöstra) flygeln är bod och drängstuga. Den vänstra flygeln (i nordväst) är undantagsstugan. De två vårdträd, lönnar, som sedan 1920-talet stått på ömse sidor om grinden är nyligen utbytta mot ett par unga lönnar. I rundeln framför Sandstugan är apotekarros (*Rosa gallica officinalis*) planterad, en rossort som är känd sedan 1300-talet. På höger sida finns en grund damm som vid fältbesöket var uttorkad. Där växer rikligt med skogssäv samt jättegröe och randgräs. Bakom mangårdsbyggnaden är det lite mer vildvuxet med hässleklocka, blåsippra och renfana. Utmed väggen till boden står humlestöror med den till öltillverkningen nödvändiga humlen. På baksidan av detta hus är solros och jordärtskocka planterade.

I den klippta **gräsmattan** vid Sandgården, där man gärna sitter och tar sig en fika, hittar man mycket fler växter än bara gräs. Särskilt vanlig är brunört, som färgar gräsytan vackert lila om sommaren. Många av gräsmatteväxterna bildar bladrossetter som är tätt tryckta mot marken, på samma sätt som växter i hårt betade hagar tvingas göra. De klarar därigenom att regelbundet bli nedklippta med gräsklippare, vilket för de flesta andra växter utgör en alltför hård påfrestning. Vid fältbesöket antecknades följande arter i gräsmattan: brunört, maskros, dagdkåpa, humleblomster, vitgröe, rödven, groblad, revsmörblomma, jordreva och grässtjärnblomma.

I Sandgårdens trädgård ligger en **örtagård** invid kortsidan på boden. I träramarnas 61 rutor växer en stor del av de växter man förknippar med en gammeldags örtagård. Typiska kryddörter är pepparmynta, libbsticka, åbrodd, lavendel, kryddtimjan, citrontimjan, balsamblad, kungsmynta, citronmeliss, mästerrot, dill, kryddsalvia och malört. Av övriga örter kan nämnas kardvädd, smultron, luktviol, sparris, pepparrot, såpnejlika, gräslök, myskmadra, munkrenfana, pimpinell, hasselört, trädgårdsiris (=violrot), läkemalva och cikoria. Alla har de använts på något sätt inom matlagning eller läkekonst, och många av dem är populära att använda än idag. Som exempel på användningar kan nämnas att mattramblad används mot migrän och att det från den giftiga fingerborgsblomman (*Digitalis*) utvinns hjärtmedicin.

3. Parkskogen

Den som kommit norrifrån på Östgötaleden och nyss passerat bron över Stångån går snart in genom en grind till det parkområde som här ska beskrivas. Hela denna del av Bjärka-Säby park betas av får. Leden följer Stångån, och går till en början genom ett lövskogsklätt område. Man passerar en mossrik slänt på höger sida och har snart ett grävlinggryt på vänster sida (vettande mot ån). En bit längre fram växer bokskog uppåt slutningen åt höger, medan det åt vänster är öppen gräsmark. En sidostig åt vänster leder ner till en grillplats, vilken ligger på en udde ut i en sjöliknande del av Stångån. När man via en grind passerar ut genom fårstängslet är man redan ute ur området och framme i den ”finare” delen av slottsparken. Snett fram åt

Bjärka-Säby, områdesbeskrivningar

höger ligger Nya slottet, som sköts av pingstförsamlingen vilken ombesörjer guidningar och evenemang samt sommartid har ett slottscafé för allmänheten.

Om man vänder tillbaka och tar sig upp genom bokskogen kan man följa en stig längs den skogklädda höjdryggen. Häruppe finns en del åldriga ekar samt en sittgrupp med god utsikt. Stigen går som en slinga tillbaka ner från höjden. Längs områdets stigar finns skyltar om olika trädslag. Området Parkskogen omfattar det mesta av fårhagen, som till stor del utgörs av ädellövskog. Den plana ytan ner mot vägen i väster, som mestadels utgörs av mindre intressant kulturbetesmark (betesmark på före detta åker), är inte inkluderad i området.

Skogen i området ser i mångt och mycket ut som en vanlig skog, omän i form av en ädellövskog. När man ser uppenbart planterade träd längs promenadstigar får man dock en annan bild. Skogen blir då en härligt vildvuxen park av typen engelsk park. En plan yta inne i skogen längst i norr har dock en gång i tiden använts som åkermark. Den öppna marken direkt väster om området och det öppna stråket ut mot ån utgör öppningar som skapats för att få fri sikt vid Nya slottet.

Trädskikt

En stor del av området är trädklätt. Trädskiktet i dessa delar är mestadels väl slutet och består till stor del av ädellövträd. De vanligaste trädslagen är ek, skogslind, ask och bok. Alm, skogslönn och vårtbjörk är ganska vanliga. Rönn och silvergran förekommer sparsamt. Utöver dessa arter finns enstaka exemplar utav tall, gran, oxel, asp, vildapel/apel, bohuslind och päronträd. Längs med ån växer klibbalar. Områdets grövsta träd är en cirka 15 dm grov ek (mätt som brösthöjdsdiameter) som står i västslutningen på höjdryggen. Ytterligare några jätteeckar (med diametrar på minst 1 meter) kan hittas, bl.a. en 13 dm grov ek i södra delen av området. I den södra delen av höjdryggen finns en liten bokskog. Flera av bokarna är ganska grova, och några är upp till 9 dm. Många träd är säkerligen planterade, t.ex. en rad lindar längs västkanten av skogen, de äldre bokträden och kanske silvergranarna. Död ved hittas bara i liten utsträckning. Jätteeckarna har som brukligt en del håligheter och döda grenar. På några bokar växer fnösketikka, som långsamt utvecklar röta i bokstammarna. Många trädbaser är överväxta med en mycket vanlig mossa som nuförtiden heter cypressfläta, men förr hette bergklomossa.

Buskskikt

I den norra delen av området är buskskiktet väl utvecklat, medan det i söder, i bokskogen och där det börjar öppna sig, inte finns så mycket buskar och småträd. Vanligaste art är rönn följt av ek och hassel. Bok, skogstry, nyponros, krusbär, skogslönn och ask förekommer alla sparsamt. Därutöver finner man enstaka exemplar av getapel, trubbhagtorn, sötkörsbär, hägg och hartsros. Längs ån tillkommer en del gråvide.

Fältskikt

De växter man framförallt stöter på inne i ädellövskogen är brännässla och gräsen hundäxing och lundgröe samt i norr även örnbräken. Andra vanliga fältskiktetsbildande arter är lungört, teveronika, kirskål, humleblomster, hundloka, tuvtätel och häckvicker. Av dessa växter är det bara lundgröe och lungört som kan sägas vara rena skogsväxter, även om örnbräken, brännässla och kirskål också kan trivas i skuggade miljöer. Andra skuggföredragande växter i området är nejlikrot, blåsippa, stinknäva, träjon, nässelklocka, skogsnarv, lundelm,

Bjärka-Säby, områdesbeskrivningar

skogssallat, vårfryle och skogsbräken. Dessa växer mer eller mindre sparsamt. Listan på växter som föredrar lite öppnare mark är ännu något längre. Här finner man smultron, revsmörblomma, jordreva, vitklöver, skogsviol, rödven, kruståtel, rödklöver, harkål, tomtskräppa och kvickrot. Även dessa arter är sparsamt förekommande. På stigarna tillkommer groblad, som gynnas av tramp.

I stråket av öppen mark ner mot grillplatsen växer framförallt fuktälskande arter. Fältskiktet är slutet och ger inte mycket utrymme åt något bottenskikt av mossor. Gräset tuvåtäl dominerar, men även brännässla och kärtistel är rikligt förekommande. Vegetationen är ganska högvuxen. Av andra arter kan nämnas älgört, kärrsilja, grusstarr, gulvial, grenrör, gökärt, bladvass, åkertistel, plattstarr och vekeååg.

Bottenskikt

Inne i den mörka skogen är fältskiktsvegetationen sällan så slutet som där solljuset tränger ner. Här ges mer utrymme åt det så kallade bottenskiktet, som främst utgörs av mossor. Vågig praktmossa och hasselsprötmossa heter två utbredda arter som trivs på den luckra mulljorden i ädellövskog. Andra funna arter är olika stjärnmossor, bräkenmossa och taggbladsmossa, samt troligen skogsbjörnmossa och liten råttsvansmossa. Många mossor hittas där det är grund jordmån (som på hållmarker) eller i anslutning till block. Några blockväxande mossor är cypressfläta, husmossa och olika kvastmossor. På block växer även en del lavar, främst av släktet Cladonia (bägarlavar m.fl.).

Aktiviteter

I bokskogen finns en typ av äventyrsbana med uppspända rep och bildäck mellan träden. I områdets sydöstra finns särskilda nätkorgar uppsatta för dem som vill träna frisbeegolf. Söder om skogen finns en större öppen yta som inte är fuktig. Här kan man ha mer utrymmeskrävande lekar och aktiviteter. Även i bokskogen är det fritt nog springa omkring. Områdets mer tätvuxna norra del inbjuder till spännande strövtåg utanför stigarna. Om man följer höjdryggens västsida kan man söka sig fram till gammelekarna. Mossbranten längs huvudstigen är en säregen plats att utforska, liksom grävlinggrytet intill. Kanske tar man en fikapaus vid grillplatsen. Då kan man samtidigt passa på att håva upp lite vattendjur.

4. Bjärka-Säbyängen

ej klart i dagsläget.